

Bényei Károly

Hogyan viszonyult a tanár úr a matematikához élete során? Hogyan viszonyult gyermek-, serdülő- és kamaszkorában a matematikához? Milyen versenyeken vett részt? Ezt hogyan befolyásolták a tanárai?

Ez egy érdekes dolog... Elemi iskolában nem voltam különösen kiemelkedő tanuló. Az első négy osztályban volt egy igen szigorú, kemény tanító nénim. Fantasztikus emlékezőtehetsége volt, mert a 40 éves találkozón találkoztunk először vele újra. Már elég idős volt, de még nagyon jó karban volt. A találkozóra én érkeztem először, mert nekem egy rossz időpontot mondtak, ahogy a tanító néninek is. Úgyhogy én ott voltam egyedül, s egyszer csak megjött a tanító néni, s ahogy az később kiderült, ő nem ismert meg. Elkezdett érdeklődni az osztály tanulói iránt, és szóba került a Bényei is. „Mit tudtok a Bényeiről?” „Hát... mondom, úgy tudom, hogy matematika tanár.” „Az kizárt dolog” mondta ő „Mert a számfogalommal sem volt tisztában”. Még ennyire emlékezett rám. Mondjuk ennyit a viszonyomról.

A serdülőkor, mondjuk a gimnáziumban volt. Akkor még nyolcgimnáziumos oktatás volt. Az első négy évben, nem is nagyon volt kristály tiszta fogalmam a matematikáról. Az egyik osztályt, Vöröskereszten keresztül Svájcban töltöttem, és magán vizsgát tettem. Hát ott az ember nem remekelt... Én egy humán osztályba jártam, és az osztályfőnökömmel, aki egyébként latin-francia tanár is volt, valahogy nem voltunk jó viszonyban. Ez többek között abból származik, hogy egyszer, ma már ugye ez elképzelhetetlen, láttam, hogy a mellettem ülőnél több hiba van, mint az enyémben, és én egyest kaptam, ő pedig nem. Reklamáltam, és majdnem kirúgott, mert azt mondta, hogy „Ott még nem tartunk, hogy a diák fogja megmondani majd a tanárnak, hogy s mint vannak a dolgok.” Ennek az lett az eredménye, hogy harmadik év végén meghúzott latinból. És, hogy permutálja a dolgokat negyedik gimnáziumban megbuktatott franciából, a másik tantárgyából. Ezek után azt gondoltam, hogy nekem itt semmi babér nem terem.

Akkor indult egy úgynevezett reáلتagozatos osztály, és oda jelentkeztem, a hármas matematika osztályzatommal. Ott kaptunk egy új matektanárt, és meg kell, mondjam teljesen világos volt minden számomra. A magyarázatai nagyon érthetőek voltak, és voltak már siker élményeim is, így megkedveltem a matematikát. De ezt maximálisan ennek a tanár úrnak köszönhetem. Sőt végül is a későbbiek során az egyik legjobb matekos voltam az osztályban. Az ő szorgalmazására vettem részt az OKTV-n, s ott bejutottam a döntőbe. A döntőben mondjuk már nem nagyon teljesítettem kiugró, mert ha jól emlékszem az OKTV-n valami 14 vagy 15 lettem. Ez azt jelentette, hogy a 3 példából 2-t meg tudtam oldani a 3.-at nem.

Mi volt a motiváció, hogy matematikatanár legyen?

Én is, és a szüleim is eléggé tanácsstalanok voltunk, hogy mi legyek. Ez a matematika tanár beszélt rá, hogy „mondjuk, ne tanár legyél, hanem menj matematikusnak!” Így alkalmazott matematikus szakra jelentkeztem. Az egy másik dolog, hogy első körben nem vettek fel. MERT : ugye a matematika meg a fizika felvételi példákat megoldottam. De volt a KISZ, amit akkor még DISZ-nek hívták, és nekik nem feleltem meg. Ilyen kérdéseket tettek fel, hogy „Ki lehet a párt tagja?” Néztam, mint a moziban. Valaki megsúgta nekem, hogy „fizeti a tagdíjat.” Mondtam büszkén, „fizeti a tagdíjat”, „nagyon jó, és még?”. Mondtam „és még nekem nem jut eszembe semmi”, erre ők úgy letoltak, mint pengős malacot, hogy, „hogyan lehet valaki ilyen anyagias, hogy a tagdíj jut eszébe és semmi más?”. Másrészt, akkor volt ez a szakérettségi divat, ahol a kiemelkedő elvtársak, nyugodtan mondhatom így, elvégezték a szakérettségit, egy év alatt leérettségiztek, és közülük többen jelentkeztek erre a matematikus szakra. Körülbelül 60-an. Így én a felvehető 60-ból a 62-dik voltam a listán. Viszont ezek közül körülbelül 10-en be se iratkoztak. Így aztán később, már október vége felé felhívtak, hogy azonnal jelentkezzen beiratkozásra. Így kerültem be. Akkor még négy év volt az egyetem. Viszont a második év végére lefogyott a szak létszáma tizenkettőre. A többi vagy kibukott, vagy feladta. És miután azt mondták, hogy 12 embernek nem tartanak fent egy évfolyamot, mehetek a következő helyekre: mehetek a mat-fiz tanárira, és csak pedagógiából kell különbözeti vizsgát tennem, mert már mindenben előrébb tartottunk, mint a tanárképző, vagy mehetek a műszaki egyetemre, de akkor évvészttésséggel és különböző vizsgákkal. Miután nagyjából elegendem volt a tanulásból, nyilván a tanári pályát választottam. Így aztán átkerültem a mat-fiz tanári szakra. Ennyit a motivációról.

Hol volt tanárjelölt?

Tanárjelölt az utolsó évben voltam. Egész évben szinte semmit nem kellett vizsgázni, semmiből nem kellett különösebben tanulni, mert mindent elvégeztünk, viszont rengeteg időt, majdnem három hónapot kellett eltölteni hospitálással egy iskolában. Végül ott kellett megtartani vizsgaelőadást. Ez pedig a Wesselényi utcai közgazdasági Technikum volt, ahol tiszta lányok voltak. Ez egy kemény műfaj volt, mégpedig azért, mert ezek a csajok nagyon dörzsöltek voltak. Megszokták, hogy járnak hozzájuk tanárjelöltek. 68 órát kellett tanítani, persze tanári felügyelet mellett. Az volt a szerencsém, hogy előttem egy évfolyamtársamnak kellett ott tanítani. És ezek a csajok úgy zavarba hozták, hogy egyszerűen becsődölt. A csőd teteje, ha fel kell állnia a vezető tanárnak és folytatnia az órát. Az évfolyamtársam eljutott ideig. Ekkor levontam a tanulságot, „na Bényei itt nincs mese, keménynek kell lenni”. Mert különben engem is zavarba hoznak, és befürdetnek. Lényeg az, hogy a gyakorló tanításom jól sikerült. Akkor a didaktikai felelős a Péter Rózsa volt, azóta meghalt szegény, és a vizsgaórán bent volt ő is, mint mindenki más. A lányok azt csinálták, hogy kihívtam felelni egyiküket, makogott össze-vissza. Mondtam neki, hogy „menjen helyre, mert elégtelen”. Kihívtam a következőt, még ki se jött már elkezdett sírni. Mondom hű, most mi lesz. „sajnálom,

foglaljon helyet, elégtelen”. Lehet hogy egy kicsit keményen kritizáltam, mert utána, amikor az órát értékelte Péter Rózsa, nagyon meg volt elégedve az órával, csak egyet kifogásolt, hogy „így lányokkal nem lehet beszélni, és nem lehet így lányokkal bánni”. De ez volt az egész.

Amikor végeztem, az egyetemen toboroztak matematikusokat is különböző cégek, és fűzték az agyamat, hogy menjek át, de nekem annyira megtetszett ezekből a gyakorló tanításokból a tanítás, hogy maradtam tanár. Menet közben is lettek volna más lehetőségeim, lényegesen jobb javadalmazással, de azt mondtam, hogy nem megyek, valahogy elvagyok, úgy gondoltam, hogy a diákok is el vannak velem nagyjából. Erre mondjuk, van többféle bizonyítékom is, de ebbe most nem megyek bele. Úgyhogy így aztán maradtam tanár. Most aztán persze öregségemre a fenének se jut eszébe valami szakmát változtatni, ugye már 73 évesen az ember maradjon a fenékén.

Hol volt tanár mielőtt a Berzsenyibe került?

Amikor végeztünk a dolog úgy működött, hogy az egyetem döntötte el a DISZ bizottsággal karöltve, hogy ki melyik állást kaphatja meg. Tehát nem volt az, hogy én bejártam az egész országot, és ahol van üres állás oda mentem, meg válogattam, hanem eldöntötték. Akkor 10 pesti gimnáziumi állás volt. Péter Rózsa javasolt gimnáziumba de a DISZ nem, főleg nem Pesten. Nem javasolt, de kijárta valahogyan, hogy az egyik pesti általános iskolában tanítsak, mégpedig a 13. kerületben. Most úgy hívják, hogy Fehér Iskola, biztos ismeritek. Egyébként gimnáziumi állás volt a kerületben, az élet érdekessége, még pedig a Berzsenyiben. Az osztályvezető mikor látta ezt, mondta, hogy „Maga megy a Berzsenyibe”, na de ott volt még három leányzó. Ebből az egyik nagy DISZ-es matador volt és valóban jó tanuló is volt a bizonyítványai alapján. Bár a Péter Rózsnak az ő bemutató órája nem tetszett, de az egy másik sütemény. Úgyhogy a lány interpellált, hogy itt a papír és a Berzsenyis állás az övé. Úgyhogy aztán így maradt nekem az általános iskolai állás. Az élet érdekessége, hogy ezt a leányzót egy év után elbocsátotta az igazgató tehetetlensége miatt. Ami ott várt a Fehér Iskolában kemény műfaj volt, mert igen csak „izmos” gyerekek jártak oda. És ráadásul nem voltam ismert az iskolában, úgyhogy mindjárt rám löcsöltek egy ötödik osztályt, hogy legyek osztályfőnök. Abban az időben voltak a Ratkó-gyerekek, tehát rengetegen voltak, úgyhogy 45-ös létszám volt. És akkor még fiú osztály volt. Ebben az osztályban 16 olyan gyerek volt, aki már legalább egyszer ismételt, de volt olyan, aki már harmadszor járta az ötödiket. Szóval egy erőpróba volt ezeket a gyerekeket tanítani, ráadásul délelőtti és délutáni műszakban. Végül is küzdelmek során én nyertem, úgyhogy elboldogultam velük valahogyan. Mikor, ezek a Ratkó-gyerekek gimnáziumba mentek úgy döntött a kerület, hogy a Fehér Iskola gimnáziumi osztályokat is indít. Miután én épp akkor végeztem egy 8. osztállyal, mindjárt kaptam egy akkor még első gimnazista osztályt osztályfőnökséggel s a többivel... Mindez történt '71-ig, tudni illik akkor már lement a Ratkó-korszak, tehát leépítették a gimnáziumot. Folyamatosan felmenő rendszerben szűnt meg a gimnázium. És akkor megkeresett a Berzsenyi igazgatója, akkor még a Kálmán Ferenc volt, „hogy volna-e kedvem átmenni a Berzsenyibe?”, hát mondom „ez nagyon bölcs kérdés, teljesen világos és természetes”. Ebben nem játszott szerepet, hogy akkor itt laktam a Váci úton, tehát a Berzsenyibe menet, csak átmentem a Huba utcába és már ott is voltam. Igaz hogy most is itt lakom a Hegedűs Gyula utca sarkán. Az sincs messze. Szóval így kerültem át '71-ben a Berzsenyibe, és azóta itt vagyok.

Kezdetben az óráim döntő többsége a speciális matematika tagozaton volt. '90-ben, amikor a Kálmán az igazgató elment nyugdíjba, akkor a tantestület döntése alapján engem neveztek ki igazgatónak, de nem választással kerültem oda. Úgyhogy a következő évben lehetett választani, és akkor ott is megválasztottak. Így '90-től '95-ig voltam a Berzsenyiben igazgató. Akkor már bőven betöltöttem a 60. életévemet, ezért kértem a nyugdíjazásomat. Azóta félállásban tanítok itt. A matek tagozatos osztályok tanításával felhagytam. Mert akkor még úgy gondoltam, hogy mivel az hat évig tart, és nem valószínű hogy én még hat évig fogok tanítani, nem lenne jó hogy menet közben tanár váltás legyen. Azóta több mint 6 év eltelt, de félállásban még mindig itt vagyok.

A tanár úr inkább matematika tanár vagy inkább fizika tanár?

Én fizika tanár nem vagyok. Ez így alakult, mert ugye a „jogosítványomom” matematika –fizika tanár van. Az általános iskolában volt olyan év, hogy fizikát is kellett tanítanom. Ti nem ismeritek az Apró tanár urat, de ő is ott kezdte a Fehér Iskolában, általános iskolai tanárként. Neki szerencséje volt, mert három évig volt csak ott, és akkor fizika tanár hiány volt a Berzsenyiben, és áthívták ide, úgyhogy már sokkal régebben itt volt. De ő is már nyugdíjba ment, már régebben, mint én. Ugye végzett kísérleteket, meg ilyesmi, és ő volt a fizikaszertár őre is. És az egyik ismérve volt, hogy az „életét a fizikaszertár állományáért”. Ezt csak azért hangsúlyozom ki, hogy akkor mekkora disznóság volt részemről, hogy próbáltam valami kísérletet végezni, és elfelejtettem átkapcsolni az egyik kapcsolót, úgyhogy leégettem az Ampermérőt. Ekkor javasolta az igazgatónak, hogy a „Bényeinek mégsem kéne fizikát tanítani”. Én bele is törődtem, nem kardoskodtam. És amikor átkerültem a Berzsenyibe, itt fel se merült, hogy fizikát kéne tanítanom. Így aztán fizikából egy átlagos fizika tagozatos tanuló is meg tudna fogni, mint a pinty. Most meg öregségemre nem fogok bele a fizika tanításába. Úgyhogy fizikát nem tanítottam az összesen 51 éves pályafutásom alatt, csak 2 évet, azt is az általános iskolában.

Mit gondol a tanár úr az igazgatóságról, és nem igazgatóságról? Mi a jobb? Mi a más benne? Az igazgatónak sokkal kevesebb órája van például, de több az adminisztráció.

Az igaz hogy kevesebb órája van, de azért ez egy kicsit meredek dolog, főleg abban az időben volt, mikor én voltam. Ugye akkor volt az Antal kormány, és például akkor teljesen megváltoztatva az oktatási rendszert életbe lépett a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény. Ez egy iszonyatos munka volt. Minden tanárnak össze kellett szedni az összes munkaviszonyát, mindent igazolva. Ebből meg kellett különböztetni, hogy pedagógusként töltötte az idejét korábban, vagy más területről jött át tanárnak. Ezek mind különböző besorolást kellett kapjanak. És akkor ezzel kapcsolatban volt még, hogy új bérrendszer alakult ki, azt is meg kellett csinálni minden tanár esetében. Milyen besorolású, hova kell átsorolni, az milyen fizetéssel jár, és így tovább. Úgyhogy hosszú hónapokig, reggeltől estig itt „bohóckodtunk”. Persze a tanárok is, de főleg az iskolatitkárra és rám hárultak a főbb feladatok. Úgyhogy ez egy nagyon rázó és munkaigényes tevékenység volt. Munka azért most is van... Úgyhogy igazgatónak nem fenéig tejfel az élete. Vannak kötelezettségei. Vannak olyan kötelezettségei, amik kevésbé népszerűek. Úgyhogy lényegesen kényelmesebb és barátságosabb a tanárkodás.

Vannak-e különös elvei, módszerei? Mi változott mióta tanítani kezdett?

Többen azt mondják, hogy mióta öregszen, azóta puhányabb lettem. És van is benne valami, hogy azelőtt egy kicsit mondjuk így szigorúbban, gorombábban követeltem meg a dolgokat, mint most. Például azelőtt ilyen, hogy pótdolgozat, „jó akkor nem írom be”, meg mit tudom én micsoda azért nem fordult elő. De mondjuk, a visszajelzésekből talán úgy gondolom, hogy nem volt olyan rossz. Sűrűn járok érettségi találkozókra, most legutóbb a 30 éves érettségi találkozón voltam, tehát 30 éve érettségiztek. A diákok döntő többsége azt mondja, hogy köszöni szépen, hogy kicsit keményebben követeltem a dolgokat, mert más különben nem tudna belőle semmit, nem tudott volna elvégezni egy egyetemet. Egy-kettő mondott egy-két kifogást, de általában nem ez a jellemző. Ma a diákok maximum az utolsó évben kezdenek észhez térni, hogy mégis csak neki kéne kezdeni a tanuláshoz, máskülönben továbbtanuláshoz csekély esélyük van, ezért nem baj, ha szigorúbb vagyok. Egyébként pedig a diák sereget kell megkérdezni, mert ők a hitelesebb vélemény vagy magyarázatok a dolgokról, de ezt én is elismerem, hogy amióta öregszen, azóta puhultam, puhányabb lettem. Mondjuk módszer dolgában, legfeljebb azt tudnám felhozni, hogy egyre jobban törekszem, hogy a tanulókból hozzam ki azt, amit ki szeretnék hozni, például az összefüggéseket. És mondjuk kezdetben, kevésbé támaszkodtam olyanra, hogy a foglalkoztatásam a tanulókat, hogy ne én tartsak előadásokat, hanem csináljanak ők feladatokat, és akkor a tapasztalataikat elmondhatják, hogy mit csináltak és mért így csináltak. Az egyéni foglalkozásra nagyobb súlyt fektetek, mint mondjuk korábban, ifjú títán koromban. De olyan alapvető változásokat nem tudnék mondani. Ezt tartom a leglényegesebbnek, és úgy néz ki, hogy ez eredményesebb is. És pályafutásom alatt, igaz a gimnáziumi pályafutásom csak '63-ban kezdődött, a Fehér Iskolában, meg aztán itt is, összesen két elégtelen érettségi dolgozattal akadtam össze. Pedig állítom, hogy a régi érettségi feladatsorok zusammen nehezebbek voltak, mint a mostani középszintű érettségi feladatsorok.

Mik a kedvenc területei a matematikában? Milyen tankönyveket írt?

Én a geometriát szeretem jobban. Tankönyvet nem írtam, csak két feladatgyűjteményt. Az egyik 33 feladatsor felvételizőknek, de ez még a régi érettségi rendszerhez kapcsolódó feladatsor volt. Volt az érettségi és utána külön kellett az egyetemen írásbelit tenni. Ha olyan helyre jelentkezett, ahol a matek felvételi tárgy volt, akkor matekból kellett az egyetemen felvételi feladatsort megoldani. Ez a feladatgyűjtemény még arra készült. Aztán van egy másik *Talentum tesztek* címmel. Évfolyamonként más tanárokat kértek fel, hogy csinálják meg. Én a másodikos, most tizedikesnek számító évfolyamnak készítettem feleletválasztós teszteket. Én ezt a kettőt írtam csak.

Milyen szerepe volt (az iskolában) a tagozat létrehozásában?

Az iskolában az én nevemhez kötődik a hat évfolyamos matematika tagozat létrehozása. Az se volt egy egyszerű dolog. A kerület egyáltalán nem akarta támogatni a hat évfolyamos oktatás bevezetését, egyébként nem csak a matek, hanem semmilyen más műfajban sem. De egyszerre határozta el a Fazekas, az István, az Árpád és a Berzsényi, hogy áttérnének a hátévfolyamos matematikaoktatásra. A Fazekas a fővároshoz tartozott, aki szintén nem támogatta a dolgot. Az István és az Árpád viszonylag egyszerűen és gyorsan megkapta az engedélyét. Nekem épp ez volta az adu ászom, amikor folytak az alkudozások. Mert akkor a Berzsényivel nagyon kitolnának, ha nem engedélyezik, hiszen a másik két iskola, ahol már engedélyezték, „lefölözi” a tehetségesebb gyerekeket. Némi alkudozások után sikerült őket meggyőzőnöm, és így engedélyezték. Ugyanezt csinálta a Fazekas is, csak ők már három iskolára hivatkoztak, így végül nekik is engedélyezték. Probléma persze volt. A tanárok jó része nem igen lelkesedett, mert ők nem voltak hozzá szokva ehhez a korosztályhoz. Ők gimnáziumban tanítottak, nem voltak tapasztalataik az általános iskola korosztállyal, a 12-13 éves tanulókkal kapcsolatban. Nekem voltak, mert 12 évig általános iskolában tanítottam. De aztán végül is sínre kerültek a dolgok. Mostanában azért némi gondot jelent, hogy viszonylag kevés jelentkező van a specmatos osztályba. Kezdetben 80 jelentkező volt ebbe a hátévfolyamos osztályba, most már azért kevesebb a jelentkező.

Ön szerint a 6 vagy a 4 osztályos tagozat volt az ideálisabb?

Ez egy nehéz kérdés.

Ugye most megint van szó róla, hogy megszüntetik.

Mégpedig pontosan azért, mert nagyon lecsökkent a jelentkezők száma, és nyilvánvaló, hogy ezek alapján „hígult” is a mezőny. Mert a minimális osztálylétszámot fel kell tölteni, különben finanszírozási problémák is lesznek belőle. Úgyhogy ezt nehéz így megmondani.

Tanterv meg tanítási módszertekintetében milyen különbségek vannak a tagozatos és nem tagozatos osztályközti?

Szerintem módszer tekintetében nincs sok különbség. Az anyagban természetesen van. Főleg mélységben, bár mennyiségben is vannak különbségek. Az nyilván való, hogy felkészültségben tagozat javára vannak különbségek. Ezért is a többi osztályban, talán a fizika tagozat kivételével, kevesen vannak, akik az emelt szintű érettségit választják. Már csak azért is, mert igaz hogy díjazták az emelt szintű érettségit, de sok olyan tanulót tudok, akik már leérettségiztek középszinten, és felvették őket olyan helyekre, ahol a matematika szerepel, bár hátrányban vannak, ez kétségtelen. Mert ezeken a helyeken mindjárt analízissel kezdik az egész évszámot, és ők egy szót se halottak az analízisről, hacsak nem jártak fakultációra. Tudom, mert mindig jönnek panaszkodni, hogy most mit lehet csinálni. „Limes, mi az hogy limes?” Például ilyen alapvető ismereteik sincsenek, és ennek a hiányában deriválást kicsit kellemetlen megtanulni. De hát aztán valahogy mindig vették a kanyart.

Olvastuk az Interneten, hogy a tanárurat a kerület díszpolgárává avatták.

Igen, '96-ban. Állítólag az egész pályafutásomért kaptam. Jelentős szempont volt, hogy csak a 13. kerületben tanítottam, összesen két iskolában. A Fehér Iskolában, meg itt. Hát aztán az érdemeim között sorolták fel, a spec-matos osztályok versenyeredményeit. De már korábban, az általános iskolában is volt, hogy tanítványaim országos versenyeket nyertek. Két tanulóm is megnyerte az országos versenyt a 8.-osok kategóriájában. A matek tagozaton voltak OKTV első 10 helyezettek. Volt, amikor 3 is. De itt mondható a Kós Géza, aki 10-es korában megnyerte az Arany Dániel versenyt, pedig 9-es korában labdába se rúgott. 10-es korában megnyerte, aztán a mostani 11-es korában megnyerte az OKTV-t és a nemzetközi matematikai diákolimpiát. Ahol körülbelül 20 ország kiválasztott matematikusai indultak. 12-ben, akkor még negyedik gimnazista korában szintén megnyerte a nemzetközi matematikai diákolimpiát. És számos, azt nem tudnám összeszámolni, első 10 helyezett volt OKTV-n. Aztán volt egy fizika tagozatos osztályom, egy kiváló társaság, ott az OKTV 10 és 20 hely között 8 tanuló volt abból az osztályból. Ilyenek voltak. De amikor még az általános iskolában voltam, akkor például én voltam az úttörőcsapat gazdaságisa. Minden évben jártunk táborozni. Én voltam a „gazdasági miniszter”, aztán voltam egy ideig a gimnáziumi matematika tanárok munkaközösségének vezetője. S mikor igazgató voltam, a kerületi igazgatói közösség ügyvivője. Gondolom ezek alapján kaptam. És persze ez mindig úgy működik, hogy valakinek javasolni kell. Ez '96-ban volt, mikor elmentem nyugdíjba. Sőt még ugyanabban az évben, még előtte kaptam állami kitüntetést. A Magyar Köztársasági Arany Érdem Keresztjét. Egy pedagógus részére ez a csúcs.

Gratulálunk, további sikeres munkát, és jó egészséget kívánunk!

*Köszönjük szépen
Czirók Emese és Fejér Attila*